

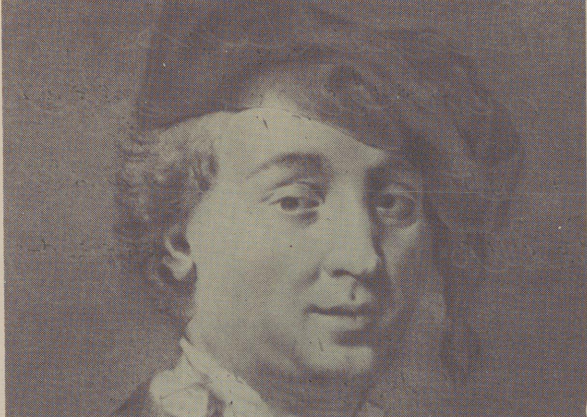
Dialektens

merkelige effekt

i et **UNGE** riks-
måls **nye** miljö,

Hundert maskiner

**EN
TJENER
FOR TO
HERRER**

CARLO GOLDONI

Dette muntre og elskverdige ansikt tilhører Carlo Goldoni. Han ble født i Venezia i 1707 og døde i Paris i 1793. Han skrev over 150 skuespill av alle tenkelige arter, men først og fremst er han kjent for sine lystspill og komedier.

Han vokste opp i en borgerlig familie i et Venezia hvis fordums storhet var noe på retur. Det sto ikke så godt til økonomisk lenger, og byens tallrike adelsslekter var temmelig forarmet. Men byen hadde til fulle beholdt sitt ry for elskverdige livsglede, og kulturellt var midten av 1700-tallet en blomstringsperiode. Vivaldis og Scarlattis musikk var å høre i de gamle paleene. Malere som den litt teatraliske Tiepolo og den realistiske Canaletto skildret livet i byen og de 200 000 innbyggerne hadde syv teatre å gå i. Goldoni fikk utdannelse som jurist, men alt fra ungdomsårene tilbrakte han det meste av sin tid i teatrene. Til å begynne med skrev han skuespill som en slags hobbyvirksomhet ved siden av jussen, men han ble snart husdikter for vekslende skuespillertrupper. En sesong skrev han kontrakt på å levere ikke mindre enn 17 stykker og han lærte seg dramatikerens håndverk som få andre har gjort det. Han forteller om dette i sin festlige selvbiografi:

Hvor arbeidsom jeg enn var, har jeg alltid vært en stor venn av fornøyelser. Jeg glemte aldri mine avtaler og forpliktelser, men jeg brukte hvert eneste øyeblikk jeg kunne gjøre meg fri til å more meg. Jeg kjente min letthet i arbeidet og visste at det gikk bedre fra hånden, jo mer jeg ble presset.

Nå må jeg også minne om at jeg i årenes løp, ved erfaring og vane var blitt fortrolig med det dramatiske håndverk, slik at når jeg først hadde funnet mitt emne og valgt mine karakterer var resten nesten et mekanisk arbeide for meg.

Før foretok jeg alltid fire operasjoner før jeg kom til den endelige finpussing av et stykke. Første operasjon: Planen, med inndeling i de tre hovedavsnitt: eksposisjonen, utviklingen og oppløsningen.

Annen operasjon: Oppdeling av handlingen i akter og scener.

Tredje operasjon: Dialogen i de viktigste scener.

Fjerde operasjon: Dialogen til hele stykket.

Det hendte meg ofte når jeg kom til den siste operasjonen at jeg hadde forandret alt det jeg hadde skrevet under den første og andre. For ideene utvikler seg av hverandre, en scene frembringer en annen. Et ord som man finner ved et tilfelle bringer nye tanker fram og etter en tid begynte jeg å la de fire operasjonene smelte sammen til en eneste. Så snart jeg bare hadde planen og de tre fasene i hodet, begynte jeg å skrive: Første akt, første scene og så fortsatte jeg til slutten. Men jeg tok alltid hensyn til den regel at alle linjer må være rettet mot et bestemt punkt, og det vil si mot den handling som er den viktigste del av handlingen, og for hvis skyld hele maskineriet settes i bevegelse.

I 1762 flyttet Goldoni til Paris, der han

skrev for det italienske teatret i byen og underviste kongefamilien i italiensk.

Den teatertradisjonen Goldoni kom inn i var behersket av Commedia dell'arte-skuespillerne. Disse var spesialister i hver sin type som var fastlagt av tradisjonen, de spilte oftest med masker og tekstene var vanligvis bare skissert, slik at replikkene ble improvisert av skuespillerne. Denne tradisjonen har vært av største betydning for teatret i Europa, og komediediktere fra Moliere og Holberg til langt inn i våre dager har stått i gjeld til den. Og den har åpenbart fostret mange store scenekunstnere. Men for Goldoni kom det til å bli en oppgave å bekjempe den gamle improvisasjonskomedien. Han fant den etterhvert grov og skjematisk, han ønsket å skildre livet og menneskene slik han så dem med større realisme. Han ble snart kjent for sin evne til å lytte seg til nyansene i språket blant alle lag av befolkningen. Han fikk skuespillerne til å spille uten maske. Og ganske spesielt har han vist en nydelig evne til å skildre kvinner, med varme, innlevelse og en sympati som virker merkelig moderne i våre kvinnebevisste tider.

«En tjener for to herrer» skrev han tidlig i sin karriere, i 1745. Han hadde gjort et siste alvorlig forsøk på å holde seg vekk fra teatret og drev juridisk praksis i Pisa. Han forteller i selvbiografien:

Midt oppe i alle mine beskjeftigelser og alt mitt arbeide, fikk jeg et brev fra Venezia som forstyrret meg og satte mitt blod og alle mine livsånder i sterk bevegelse. Det var et brev fra Sacchi.

Denne skuespilleren var kommet tilbake til Italia, han hadde fått høre at jeg var i Pisa, og han sendte meg stoff til et lystspill som jeg kunne bearbeide etter mitt eget hode.

Forts. side 10

Bentine Holm og Ivar Nørve.

Eli Anne Linnestad, Per Lillo-Stenberg og Trond Lie.

Oddbjørn Hesjevoll.

EN TJENER FOR TO HERRER

AV CARLO GOLDONI

Oversatt av André Bjerke

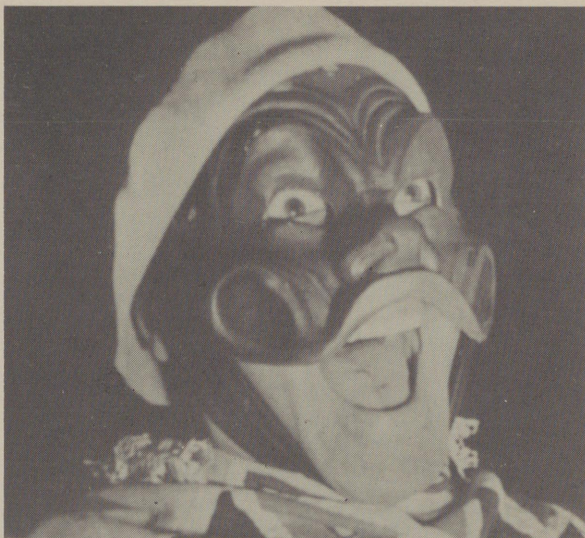
Instruktør: BARTHOLD HALLE
Scenografi: HARALD MARTIN
Kostymer: GRETHE WANG

Rollene:

Speranza, kjøpmann	Per Lillo-Stenberg
Clementina, hans datter	Eli Anne Linnestad
Doktor Lombardi, advokat	Ulf Wengård
Silvio, hans sønn	Trond Lie
Beatrice Rasponi	Bentine Holm
Florindo Aretusi, ung herre fra Torino	Ivar Nørve
Roberto, gjestgiver	Bjarne Bø
Smeraldina, Clementinas kammerpike	Marit Syversen
Truffaldino, Beatrices tjener	Oddbjørn Hesjevoll
Oppvartere/tjenere	Egil Åsman/Knut A. Vardtun
Bærer	Sigmund Simonsen

Fektescenen er instruert av Asbjørn Madsen

Regiassistent	Camilla Tostrup
Inspisient	Bjarne Stensrud
Rekvisitter	Kirsten Wenche Hengebøl
Suffli	Esther Reiss
Parykker/sminke	Gerd Rellsve
Scenemestre	Jack Junizewski/Jon Erik Jensen
Lysmestre	Hans E. Arntsen/Frank Johansen

Sacchi sto midt i den komedietradisjonen Goldoni arbeidet seg vekk fra. Han var ingen ringere enn sin tids mest berømte fremstiller av Harlekin- eller Truffaldinoskikkelsen. Og dermed ble stykket en slags overgangsform. Det har antydnet realistiske karakterskildringer, og vi merker tydelig en sosial virkelighet bak tjener — herreforholdene i stykket. Men samtidig er de eldre kavalere i stykket tydelige etlinger av Commedia dell'artefigurer, og hovedrollen Truffaldino er et ektefødt barn av tradisjonen.

Dermed er det rom for forskjellige spillemåter. Giorgio Strehlers berømte iscenesettelse for Piccoloteatret fra Milano (som for øvrig gjestet Oslo Nye Teater to ganger) var et rendyrket forsøk på å gjenskape en Commedia-dell'arte forestilling slik den artet seg på Goldonis tid. På den annen side har det i de siste årene vært forsøkt å spille stykket realistisk, med sterk betoning av de sosiale forholdene. Vi har ikke den italienske

tradisjonen å støtte oss til, og fremfor alt: publikum har den ikke. Arbeidsmåten har derfor vært å forsøke å ta stykkets situasjoner på alvor og finne humoren den veien. Men når Truffaldino springer inn i forestillingen og snakker dialekt, følger vi en eldgammel tradisjon. Truffaldino og Harlekin er i italiensk teater alltid fra Bergamo. De snakker en dialekt som tilhører snedige folk som vet å overleve hvor de enn kommer. «Er han en luring eller er han et fehode?» spør en av de andre om Truffaldino. Det får vi aldri noe svar på.

Marit Syversen og Oddbjørn Hesjevoll.

For en fristelse for meg! Sacchi var en glimrende skuespiller. Og lystspillet hadde alltid vært min største lidenskap. Jeg følte at den samme lyst, den samme glød, den samme entusiasme som før i tiden våknet i meg på ny. Det tema han foreslo meg var «En tjener for to herrer». Jeg hadde straks en plan for stykket ferdig. Jeg så han som skulle spille hovedrollen for meg i ånden. Jeg brente av begjær etter å våge enda et forsøk. Men hvordan skulle jeg klare det? Klienter og prosesser strømmet på meg fra alle kanter.. Og likevel tenkte jeg: stakkars Sacchi! «En tjener for to herrer». Bare denne ene gangen.... Men nei... Men jo! Kort sagt, jeg skrev, jeg svarte, jeg lovte ham stykket.

Dagen lang arbeidet jeg med mine forretninger, og natten lang med mitt lystspill. Jeg fikk det ferdig, og sendte det til Venezia. Ingen kjente til det. Bare min kone var min fortrolige, og hun led like meget over det som jeg selv. Tenk Dem bare, jeg var oppe natten lang!

Ulf Wengård, Per Lillo-Stenberg og Bjarne Bø.

«Kjære landsmenn»

på Chat Noir — samler hver eneste kveld begeistrede publikummere, som riktig fryder seg over at det igjen spilles revy i det tradisjonsrike lokalet.

En rekke av våre ypperste revyskuespillere bidrar til å skape den store stemning: Leif Juster, Aud Schønemann, Elisabeth Grannemann, Arve Opsahl, Jon Eikemo, Inger Lise Rypdal, Willie Hoel, Tore Ryen utmerket sekundert av Lillian Lydersen, Kari-Ann Grønsund, Ellen Waaler, Lise Eger og Bjørg Wiegels.

Her er nostalgiske tilbakeblikk av forfatterne Dag Frøland og Tore Ryen, lekkert garnert med dekor av Knut Solberg, kostymer av Grethe Wang og med en feiende musikalsk innramming.

*Ingerid Vardund og Torolv Maurstad
i «Samme tid, neste år» på Oslo Nye.*

Ingerid Vardund

Selst

10g161968

label 10g

Eukon
Zardus

OSLO
NYE

smutlets lens

«Samme tid- neste år»

South
Pacific

Med
INGERID VARDUND
og
TORALV MAURSTAD

Flaggmannen

Neste premiere:

«Bedre sent enn alltid»

Med Wenche Foss

Se Senhellenent i selvbyggely arena
of Heateb lunder en hett

Silva sp...
A...
m...

Silva
S...
m...